

Obsah

Úvodné slovo

Vymedzenie regiónu Horehronie a jeho história v skratke

VÝZNAMNÉ LOKALITY TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRY NA HOREHRONÍ

Bacúch

Beňuš

Braváčovo

Čierny Balog

Heľpa

Pohorelá

Polomka

Šumiac

Telgárt

Vernár

Závadka nad Hronom

KALENDÁRNE SVIATKY A OBYČAJE

JAR

Veľkonočný pôst

Deň svätého Jozefa

Veľkonočný týždeň

Vynášanie Moreny

Kvetná nedeľa

Veľká noc

Pascha

Symbole Veľkej noci

Veľkonočné vajíčka (kraslice)

Veľkonočná oblievačka (šibačka)

Zvyky na Veľkú noc

Svätý Juraj a svätý Marek

Turíce

Stavanie májov

Zamrznutí svätí alebo Padoví muži

Svätá Žofia

Svätý Medard

Svätý Anton Paduánsky

LETO

Svätý Ján a Jánske ohne

Svätý Peter

Svätý Pavol

Svätý Cyril a Metod

Svätá Margita

Svätý Jakub

Svätá Anna

Svätý Bartolomej

JESEŇ

Svätý Michal

Svätý Demeter

Apoštol Šimon a apoštol Júda Tadeáš

Sviatok všetkých - Dušičiek

ZIMA

Zo spomienok pána Jána Kráča

Svätý Martin

Stridžie dni

Svätá Katarína

Advent

Svätý Ondrej

Svätá Barbora

Svätý Mikuláš

Svätá Lucia

Na Tomáša

Príprava na Vianoce

Páračky

Priadky

Vianočné obdobie

Štedrý deň
 Štedrovečerná večera
 Vianočný stromček
 Vianočné darčeky
 Štedrovečerný stôl
 Koledy
 Vianočné zvyky
 Božie narodenie
 Štefan
 Deň mláďatiek
 Silvester
 Nový rok
 Traja králi (Zjavenie Pána)
 Požehnanie domov trojkráľovou kriedou a trojkráľovou vodou
 Fašiangy
 Fašiangy a pochovávanie basy vo Valaskej
 Bursa vo Valaskej
 Hromnice
 Popolcová streda
 Matej
 Betlehemci (jasličkári)
SVIATKY A OBYČAJE ŽIVOTNÉHO CYKLU
 Rodina
 Tehotné ženy (samodruhé)
 Prespanka
 Narodenie a pôrod
 Šesťonediľka
 Kútna plachta
 Rastliny, ktoré ochraňovali matku aj dieťa
 Vádzka
 Krstiny
 Krstní rodičia (kmotrovci)

Po krste	Poručb
Detstvo	Enfance do trnity
Detské hračky	Physica obyvatel
Detské hry	Enfance do trnity
Starí rodičia a ich vnuci a vnučky	Enfance do trnity
Prvé sväté prijímanie	Enfance do trnity
Konfirmácia	Enfance do trnity
Birmovka	Enfance do trnity
Do školy	Enfance do trnity
Dospievanie	Enfance do trnity
Zábavy	Enfance do trnity
Majáles	Enfance do trnity
Mládenčenie, dievčenčenie	Enfance do trnity
Volenie za parobka medzi mládencami	Enfance do trnity
Regrútstvo	Enfance do trnity
Predsavadobné obdobie	Enfance do trnity
Zálety (fraj, večerky)	Enfance do trnity
Vohľady	Enfance do trnity
Pytačky	Enfance do trnity
Zásnuby	Enfance do trnity
Ohlášky	Enfance do trnity
Mládenecká a dievocká rozlúčka	Enfance do trnity
Pred sobášom	Enfance do trnity
Odobierka	Enfance do trnity
Cesta na sobáš	Enfance do trnity
Svadba	Enfance do trnity
Svadobná hostina	Enfance do trnity
Skladanie party (venca) a čepčenie	Enfance do trnity
Príchod mladuchy do domu muža	Enfance do trnity
Svadobné dozvuky	Enfance do trnity
Svadobná mágia	Enfance do trnity
Narodeniny, meniny, výročia svadby	Enfance do trnity

Pohreb	Pohreb
Oblečenie do truhly	Oblečenie do truhly
Hygiena obyvateľov Horehronia v minulosti	Hygiena obyvateľov Horehronia v minulosti
Výroba domáceho mydla	Výroba domáceho mydla
Hygienické vložky	Hygienické vložky
Toaletný papier	Toaletný papier
Záchod	Záchod
Trhy a jarmoky	Trhy a jarmoky
Púte	Púte
Kmotrovské stretnutia	Kmotrovské stretnutia
Na posiedkach	Na posiedkach
Pracovné príležitosti na stretnutie	Pracovné príležitosti na stretnutie
Obecné práce a spoločné hospodárenie	Obecné práce a spoločné hospodárenie
Vystažovalectvo z Horehronia	Vystažovalectvo z Horehronia
MATERIÁLNA KULTÚRA HOREHRONIA	MATERIÁLNA KULTÚRA HOREHRONIA
Zberné a koristné hospodárstvo	Zberné a koristné hospodárstvo
Koristné hospodárstvo	Koristné hospodárstvo
Poľovníctvo	Poľovníctvo
Rybolov	Rybolov
Zberné hospodárstvo	Zberné hospodárstvo
Drevorubačstvo (Rubárstvo)	Drevorubačstvo (Rubárstvo)
Uhorský lesnícky a archívny urbár	Uhorský lesnícky a archívny urbár
Najväčšia tragédia v histórii horehronského rubárstva	Najväčšia tragédia v histórii horehronského rubárstva
Symbolický lesný cintorín Lesníckeho skanzenu vo Vydrove	Symbolický lesný cintorín Lesníckeho skanzenu vo Vydrove
Život v drevorubačských osadách	Život v drevorubačských osadách
Drevené žľaby na splavovanie dreva	Drevené žľaby na splavovanie dreva
Uhliarstvo (Pálenie dreveného uhlia)	Uhliarstvo (Pálenie dreveného uhlia)
Sadenie stromčekov	Sadenie stromčekov
Transport	Transport
Povozníctvo a furmanstvo	Povozníctvo a furmanstvo
Biče	Biče
Pltníctvo na Hrone	Pltníctvo na Hrone

Plavačka – plavenie dreva na Čiernom Hrone

Píly na spracovanie guľatiny

Ľudové stavitel'stvo na Horehroní

Vybavenosť tradičného domu

Stodoly

Studne

Ploty

Kováčske dielne

Hrnčiarske dielne

Šindliarstvo a výroba poľnohospodárskeho a iného náradia z dreva

Výroba hrablí

Tesárske práce

Ľudový odev (kroje)

Ženský odev

Mužský odev

Odev drevorubačov

Odev ovčiarov

Detský odev

Svadobný odev

Smútočný odev

Pokrývky hlavy

Baranica

Báčovský klobúk

Klobúk

Čepiec

Odevné doplnky

Zápästky

Opasky a kapsy

Obuv a rukavice

Horehronské kroje (členenie)

Čiernobalocký kroj

Bacúšsky kroj

Beňušský kroj	Pľavacká – pľavacké drevo na Čiernom Hroni
Heľpiansky kroj	Pľav na spomínané pľaviny
Pohorelský kroj	(Pľav) skôr pľav na Horehroni
Polomský kroj	Výšav pľav, pľav na domu
Šumiacký kroj	Pľav
Telgártsky kroj	Pľav
Vernársky kroj	Pľav
Kroj zo Závadky nad Hronom	Kroj na drevo
AGRÁRNA KULTÚRA HOREHRONIA	
Príprava pôdy	Príprava a výšav pľav na domu
Motykové hospodárenie	Výšav pľav
Orné hospodárenie	Pľavacké pľav
Radlo	Pľav, skôr pľav
Pluh	Pľav, skôr pľav
Smyk (vlačúh)	Pľav, skôr pľav
Bránenie pôdy	Pľav, skôr pľav
Valec	Pľav, skôr pľav
Hnojenie	Pľav, skôr pľav
Orba a siatie	Pľav, skôr pľav
Pestovanie plodín	Pľav, skôr pľav
Ovos siaty	Pľav, skôr pľav
Jačmeň	Pľav, skôr pľav
Konope	Pľav, skôr pľav
Ľan siaty	Pľav, skôr pľav
Zemiaky	Pľav, skôr pľav
Pestovanie zeleniny	Pľav, skôr pľav
Strukoviny	Pľav, skôr pľav
Kapusta	Pľav, skôr pľav
Jedlá repa	Pľav, skôr pľav
Ovocinárstvo	Pľav, skôr pľav
Chov hospodárskych zvierat	Pľav, skôr pľav
Chov dobytky	Pľav, skôr pľav

Kravy	Австрия
Voly	Волы
Kone	Конь
Konský postroj	Конский упряжь
Starostlivosť o kone	Забота о конях
Ovce a ovčiarstvo	Овцы и овцеводство
Kozy	Козы
Svine domáce	Свиньи и свиноводство
Hydina	Птицеводство
Pastierstvo	Пастбищное
Pasenie	Пасение
Salašnictvo	Хоронская вышка
Salaš	Палискованная шипка
Báčovský riad	Кубанское
Dojenie oviec	Традиция доения овец в деревне
Strihanie oviec	Доение овец на домашности
Ostatné práce na salaši	Другие работы
Mitrovanie	Митрование
Lúčne a pasienkové hospodárenie	Лужение
Kosba	Выкоска пашки и пашки
Kosa	Коса
Zber obilia (žatva)	Сбор урожая
Dožinky	Уборка урожая
Mlátenie obilia	Уборка урожая
Zber ostatných plodín	Сбор урожая
Horehronská tradičná kuchyňa	Хоронская
Rastlinná strava Horehroncov	Хоронская
Živočíšna strava Horehroncov	Хоронская
Mliečna strava Horehroncov	Хоронская
Koláče	Хоронское
Nápoje v tradičnej ľudovej kultúre	Хоронская
Úschova potravín	Хоронская

Agrárna mágia

VÝTVARNÁ KULTÚRA HOREHRONIA

Konope

Spracovanie ľanu

Kúdeľná izba

Ovčia vlna

Tkanie

Šnúry a pletence

Cigánske tkanice

Modrotlač

Výšivkárstvo

Horehronská výšivka

Paličkovaná čipka

Klobúčníctvo

Tradičná ľudová výroba z dreva

Drevený riad pre domácnosť

Korytárstvo

Rezbárstvo

Tokárstvo

Výroba ľudových hudobných nástrojov

Betlehemárstvo

Šperkárstvo

Výroba drumble

Zdobenie kovom

Kováčstvo

Nožiarstvo

Smaltovanie

Zvonkárstvo

Spracovanie hlíny

Hrnčiarstvo

Keramika

Kachliarstvo

Medovníkárstvo

Kožušníctvo, brašnárstvo, remenárstvo

Bábiky z kukuričného šúpolia

Košikárstvo

Pletenie korbáčov

Výroba metiel

Hrebenárstvo

UMELECKÁ KULTÚRA HOREHRONIA

Ludový tanec na Horehroní

Čardáš z Telgártu

Ženské cifrovanie z Telgártu

Hajdúcky (valaský) tanec

Remeňový tanec

Šórový tanec

Šumiacky odzemok

Ženské koliesko

Ludové piesne Horehronia

Horehronský viachlasný spev

Speváci ľudových piesní

Ludoví rozprávači a rozprávkári

Povery a legendy

Povery o gazdovaní

Strigy

Poludnica

Nočná mora

Svetlonos

Živý oheň

Povery pri chove domácich zvierat

Rozličné iné povery a legendy

Legenda o zbojníkovi Jakubovi Surovcovi

Ludové hudobné nástroje

Akordeón

Basa
 Bič
 Bubon
 Bunkoš
 Cimbal
 Drumbľa
 Fujara
 Fujara trombita
 Gajdica
 Gajdy a gajdošská kultúra
 Heligónka
 Husle
 Ozembuch
 Píšťala
 Rífová píšťala
 Rapkáč
 Pastiersky roh
 Hudobné nástroje z domácich prostriedkov
 Ludoví výrobcovia na Horehroní

OSOBNOSTI, KTORÉ SA DOTKLI HOREHRONIA

Jozef Dekrét Matejovie
 Jozef Kemko
 Ján Weiss
 Gustáv Zechenter Laskomerský
 Karol Plicka
 Svetozár Stračina

INŠTITÚCIE PODPORUJÚCE TRADIČNÚ LUDOVÚ KULTÚRU HOREHRONIA

Stredoslovenské múzeum v Banskej Bystrici
 Horehronské múzeum v Brezne
 Literárne a hudobné múzeum Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici
 VYDRA – občianske združenie Čierny Balog

Dom remesiel Slovenská Ľupča

Bielohanďské kultúrne združenie BUKOVINKA Braväcovo

Občianske združenie MAKOVISKO Banská Bystrica

Stredoslovenské osvetové stredisko v Banskej Bystrici

Regionálne centrum remesiel ÚLUV Banská Bystrica

Použitá literatúra